

'ሉዓላዊነትና ዲሞክራሲ በኢትዮጵያ' ዓብይ ጉዳይ!

January 15, 2015 ትግራይ አንላይን
Review by Aregawi Berhe PhD

አቶ ገብሩ አስራት 'ሉዓላዊነትና ዲሞክራሲ በኢትዮጵያ' በሚል ርዕስ ትልቅ መፅሐፍ ፅፏል፤ ትልቅነቱ ሃገርን ያክል ዓብይ ስብስብ የሚንዱ ወይም የሚገነቡ ርዕስ ጉዳዮች - ማለት ሉዓላዊነትና ዲሞክራሲ- በኢትዮጵያችን የደረሱበትን አሳሳቢ ደረጃ አስመልክቶ እንድንመክርበት በጥልቀት መርምሮ ስለስቀመጠልን ነው። ከዚህም አልፎ ላሳሳቢው ችግር መፍትሄ ይሆናሉ ያላቸውን አንኳር ፍሬነገሮች ግልፅ አድርገዋል። ከዚህ በመነሳት ይህ ትላልቅ ርዕሶችን ያነገበ መፅሐፍ እንዴት መታየት እንዳለበት፤ ግድፈቶቹን ሳልተው የበኩሌን አስተያየት አጠር ባለ መልኩ ለማከል እወዳለሁ።

መፅሐፉ በ6 ምዕራፎች የተከፈለ ሲሆን የመጀመሪያ 2ቱ ምዕራፎች ሉዓላዊነትና ዲሞክራሲ አሁን ለደረሱበት አሳፋሪ ደረጃ ማገናዘብና ታሪካዊ መንደርደርያ ሲሆኑ፤ የተቀሩት 4ቱ ደግሞ የሉዓላዊነትና ዲሞክራሲ መሸርሸር እንዴት እንደተከናወነና በኢትዮጵያ ማህበረ-ኢኮኖሚያዊና ፖለቲካዊ ይዘት ላይ ያስከተለው አሉታዊ ተፅእኖ ይተነትናሉ። በመጨረሻም የመፍትሄ ሐሳቦችን በመሰንዘር ያጠቃልላል።

ብዙዎቹ ጠባብት እንደሚሰማሙት ሉዓላዊነት የአንድን ሃገር መብትና ጥቅም ለማስከብር የሚያገለግል ከፍተኛው ሕጋዊ ስልጣን መጨበጥ ማለት ነው። ይህ ከፍተኛው ሕጋዊ ስልጣን ከሃገራችን እውነታ አኳያ ሲታይ በአሁኑ ወቅት ምን ያህል እንደተሸረሸረና ያስከተለው ጉዳት በጥቅሉ ቢታወቅም በዝርዝር ማወቁና የደረሰው ጥፋት ይሸር ዘንድ፤ ብሎም እንዳይደገም የያንዳንዱ ዜጋ ተቀዳሚ ሐላፊነት በመሆኑ ይህ መፅሐፍ ለዚህ ሐላፊነት ንቁና ብቁ የማድረግ ተልእኮ አለው እላለሁ።

ይህንን ሃገራዊ መብትና ጥቅም ማስከብር የመንግስት ተቀዳሚ ሐላፊነት ቢሆንም፤ ከ24 ዓመታት በፊት ስልጣን የጨበጠው ህወሓት/ኢህአዴግ መንግስታዊ ስልጣኑ የተገለገለበት ሂደት ሲመረመር፤ ጭራሽ በሚገርም ሁኔታ የህዝቡን መሰረታዊ መብቶች በመጨፍለቅና የሃገሪቱን አንጡራ ጥቅሞች ለዘራፊዎች አሳልፎ በመስጠት እንደነበረና እንደሆነ እነሆ አቶ ገብሩ ከርቀት ሳይሆን በሐላፊነት ተቀምጦ ከውስጥ እንደተገነዘበው ያረጋግጣልናል። ገብሩ ይህን የአፈናና የክህደት ቅንብር ሲታገለው እንደቆየና ዋጋ እንደከፈለበትም ከመፅሐፉ ጋር ስንከንፍ እንገነዘባለን። የሃገር ሉዓላዊነት ሲደፈር የሃገሪው ህዝብ መገዳቱና መቃወሙ ነገራዊ ስለሆነ፤ ይህን ፍትሃዊ ተቃውሞ ለማዳፈን ሲባል ደግሞ ዲሞክራሲያዊ መብቶች መጨፍለቅ አብሮ የሚሄድ የስርዓቱ ዋነኛ ፖሊሲም ተግባርም እንደሆነ በራሱ ጭምር ከደረሱ በደሎች በመነሳት ያብራራልናል። ይኸው በግልፅ የተቀመጠውን ሃቅ ደግሞ በብቁ መረጃዎች ስለታጀበልን ለመገንዘብ አይከብድም፤ ለግላዊ ምክንያት ዓይንን ካልጨፈኑ ወይም ህሊናን ካልሸጡ በስተቀር።

በመጀመሪያው ምዕራፍ እንደተቀመጠው በአንድ በኩል የኢትዮጵያ ህዝብ ክብርንና ዳር ድንበርን ለማስከበር ከመሪዎቹ ጋር በመተባበር ባካሄደው መራራ ትግልና በከፈለው እጅግ ከባድ

መስዋዕትነት የባዕዳን ወረራና ሴራ እንዳከሸፈና ሉዓላዊነቱን አስከብሮ እንደኖረ ሲታወቅ፤ በሌላው በኩል የመለስ ዜናዊና ግብረ አበሮቹ ሚና ደግሞ ያንን በአያሌ መስዋዕትነት የተገነባው ሉዓላዊነትን ለመሸርሸር ብቻ ሳይሆን አሳልፎ ለመስጠትም እንደነበረና፤ ምን ያህልም አክረረው እንደተረባረቡበት በንፅፅር ያስረዳል። በዓለም ዙርያ ይሁን በሃገራችን ታሪክም እንደሚታወቀው ሁሉ፤ መሪዎች የሚታወቁበት ትልቁ ሚናቸው የሃገር ሉዓላዊነትን በመጠበቅና ዳር ድንበርን በማስከበርና ሲሆን የመለስ ሚና ደግሞ የተገለቢጦሽ፤ ሉዓላዊነትን አሳልፎ በመስጠት በመሆኑ ልዩ ከሃዲ መሪ ያደርገዋል።

በ2ኛው ምዕራፍ በዋናነት የምንረዳው መለስ ዜናዊና ግብረ አበሮቹ በትግሉ ወቅት ስውር ዓላማቸውን ለማሳካት የታጋይነት ካባ ለብሰው በማድፈጥ፤ ለህዝቦች መብትና ለሉዓላዊነት መከበር የቆሙትን ሃይሎች በተቀነባበረ ሴራ ከውስጥ እንዴት መምታት እንደቻሉ ይተነትናል። እራሱ ገብሩንና መስሎቹን እንዴት ጠልፈው እንደጣልቀው ወደሁዋላ ቢያብራራልንም፤ በተመሳሳይ መልክ ቀደም ብለው ከተጠለፉት ታጋዮች ትምህርት ሳይወስድ ቀርቶ መዘናጋቱ ግን ሳይገርመኝ አልቀረም። አስመሳዮችና ከሃዲዎች ወደፊትም ሊኖሩ ስለሚችሉና እንደአሁኑ አዘቅት ውስጥ ላለመዘፈቅ የዚሁን ሴራ አደገኛነት ተተንትኖ መቅረብ ትልቅ ትምህርት የሚገባበት ነው። ይህ አውዳሚ ሴራ በሚገባ የተተነተነ ቢሆንም መለስ ዜናዊና ግብረ አበሮቹ ራሱ ገብሩን እንዴት እንዳጠመዱትና ምን ድረስ እንደወሰዱት ቢያክልበት ኖሮ ትንተናውን በይበልጥ ያጠናክረው እንደነበር ጥርጥር የለኝም።

እነዚህ ሁለት ምዕራፎች እንደ መንደርደርያ አድርገን ብንወስዳቸው፤ የሚቀጥሉት 4 ምዕራፎች ሉዓላዊነት የተሸረሸረበትና ዲሞክራሲ የተረገጠበት ተግባራዊ ሂደት በማያሻማ ጭብጣዊ አገላለፅ በዝርዝር ያትታል። እዚህ ላይ ሉዓላዊነትን ማስደፈርና ዲሞክራሲን መጨፍለቅ ለምን አስፈለገ? የሚል መሰረታዊ ጥያቄ ሊነሳ ይችላል፤ ይገባልም። ዝርዝር ሂደቱን ስንመለከት የመለስ ዜናዊና ግብረ አበሮቹ የግል ስልጣን ጥም ማርካት ያስከተለው ረቂቅ በሽታ እንደሆነ ሊደረስበት ይቻላል። የግል ስልጣን በሽታ የተጠናወታቸው መሪዎች፤ በሌሎች መሪዎችም እንዳየነው፤ ለግል ስልጣናቸው መንከባከብ እስካገለገለ ድረስ ሉዓላዊነት ቢደፈር ፡ ዴሞክራሲ ቢጨፈለቅ ጉዳያቸው አይደለም። ለባዕዳን ሃይሎችም ተገዝተው የሚያገለግሉ “መሪዎችም” እንዳሉ ይታወቃል። ከእነዚህኞቹ አንዱ መለስ ዜናዊ ሳይሆን አይቀርም። ይህ በተለያዩ መልክ የሚንፀባረቀው ረቂቅ በሽታ አሁንም ወደፊትም ሊኖር ስለሚችል መድሐኒቱ የሚገኘው ከነቃና ከተደራጀ ህዝብ ብቻ ነው። ስልጣን በግለሰቦች እጅ እንዳይወድቅ፤ ህዝብ በየመልኩ ተደራጅቶ የስልጣን ባለቤትነቱን የሚያረጋግጥበት ስርዓት ፈጥሮ መኖር ይኖርበታል።

ወደ ዝርዝር ጉዳዮች ስንገባ፤ ሉዓላዊነትና ዴሞክራሲ በይፋ መረገጥ የጀመረበት መቼና እንዴት እንደሆነ ገብሩ በማያሻማ ሁኔታ ያስረዳል። በ1983 ዓ/ም ሰንዓፈ - ኤርትራ ውስጥ በነመለስ ተረቆ፤ የኢትዮጵያ ህዝብ ነጻ ሆኖ ሳይመክርበት በላዩላይ የተጫነው ቻርተር ተግባር ላይ ሲውል ነው። ይህ ቻርተር ለህዝቡ ሳይሆን ለግላቸው የሚያገለገሉበት መንግስት እንዲፈጥሩ አስችሏቸዋል። “አነግ ፣ ሻዕብያና ህወሓት/ኢህአዴግ የተሰማሙበት ይህ ሰነድ በኢትዮጵያ የሚመሰረተው የሽግግር መንግስት ላይ ከፍተኛ ተጽእኖ አሳድረዋል።” (ገብሩ፤ ገጽ 181) ካለ በኋላ ከዚህ ጎን ለጎን ደግሞ የዴሞክራሲ ጥሰቱን አያይዞ ሲያብራራው፤ ለሉዓላዊነት መከበር ሊቆሙ የሚችሉትን

ሀብረ-ብሄር ድርጅቶች “አስተሳሰባቸው በህዝቡ ውሳኔ መሸነፍ እስካልተረጋገጠ ድረስም ትምክህተኞችና ጸረ-ሰላም ሓይሎች ናቸው በሚል ከሚቋቋመው የሽግግር መንግስት እንዲገለጹ ማድረግ ተገቢ አልነበረም” በማለት የህዝቡ ይሁን የድርጅቶቹ ዲሞክራሲያዊ ፖለቲካዊ መብቶች በመርገጥ ሃገሪቱን ለማያባራ ቀውስ እንደዳረጉዋት በተጨማሪም ያስገነዝበናል። ሰፊው ህዝብን የሚያገልግል ተግባራት ሁሉ ዘርዘር ወደ ቀውስ ማምራቱ አይቀርም። ሃገር የጋራ እንደሆነ ሁሉ እነዚህ መብቶችም የሁሉም ናቸውና ይህን ሃቅ ማወላገዱ ሰላምን ማደፍረስ ብሎም አመፅን መጋበዝ መሆኑ በሁሉም ዘንድ እንደታወቀ የግድ ይላል።

ብዙም ሳይቆይ ቻርተሩ “ሕገ-መንግስት” ወደ ተባለው ሰነድ ተቀይሮ፤ በዚህ ሰነድ ከሌላ ህዝቡን ያገለለ ግን ደግሞ በህዝቡ ስም በአውዳሚነቱ ተወዳዳሪ የማይገኝለት ሴራ ተፈፅመዋል። ከባሕር- በር ማጣት ጀምሮ የሃገሪቱን አንጡራ ሃብቶች እስከ ማስዘረፍ የደረሰ ክህደት መፈፀሙ ገብሩ በዝርዝር ያስረዳል። በዚህ ወቅት 144000 (አንድ መቶ አርባ አራት ሺ) ኢትዮጵያውያን ከኤርትራ በግፍ ሲባረሩ ጥብቅና የቆሙት ለወገናቸው፣ ግፍ ለደረሰበት ኢትዮጵያዊ ሳይሆን ለግፈኛው ሻዕብያ መሆኑ ሲታይ (በሰነድም, EPRDF News Bulletin,...August 30, 1991. ላይ ሲያረጋግጡ) የብዙ ሰው ልብ ማድማታቸው ጠቅሽ ማለፍ እፈልጋለሁ።

ሐምሌ 1983 ሻዕብያ አስመራ ላይ በጠራው የኢኮኖሚ ኮንፈረንስ ኢትዮጵያን የመዝረፍ ዕቅድ ግልፅ እንዳደረገው፣ ገብሩና ባልደረቦቹ (ስብሐት ነጋን ጨምሮ) በታዛቢነት ተገኝተው ተገንዝበዋል። በኢትዮጵያ አየር መንገድ፣ ባንኮች፣ አውራ ጎዳና ስራ፣ ወ.ዘ.ተ. ገብተው በራሳቸው ዕቅድ እንደሚሰሩ ተዘናኝተው ግልፅ አድርገዋል። “የኤርትራን የእድገት አቅጣጫ አስመልክቶ የፖሊሲ መነሻ ሓሳብ የሚያቀርበው ምሁር፣ ኢትዮጵያ ገብተን ራሳችን መንገድ ቀይሰን መገንባት አለብን ሲል እብድ ይሁን ደንቆሮ ባይገባኝም ከሻዕብያ አመራር ያገኘውን መመሪያ መሰረት አድርጎ እንደተናገረ ግን ግልፅ ነበር” (ገብሩ፣ገፅ 193) ይለናል።

ይህ የዝርፍ ዕቅድ እንዲሁ እቅድ ብቻ ሆኖ አልቀረም፣ በየዘርፉ ተግባራዊ ሆኖዋል። የኢትዮጵያ ከተማዎችን እየዳሰሰ ከኤርትራ ኬንያ የሚመላለሰው የኮንትሮባንድ ስምሪት፣ የውጭ ምንዛሪ ቅርምት፣ የቡና - ሰሊጥ- እንጨት ወዘተ ዝርፈያ፣ የጦር መሳርያና የአልኮል መጠጥ ሸቀጡ ደርቶ እንደነበረ ያደባባይ ሚስጥር ነው። ሰውም ተዘርፈዋል / ታፍኖ ተወስደዋል። ለዚህ ማፍያዊ ስምሪት መሳካት መለስ ዜናዊ ተባባሪ ብቻ ሳይሆን አስፈጻሚም ነበረ። በህጉ መሰረት የሃገሪቱ መንግስት ምክር ቤት፣ ፓርላማ ወይም የሚኒስትሮች ምክር ቤት ሳያውቁት በድብብቆሽ 1.2 ቢልዮን ብር ከኢትዮጵያ ግምጃ ቤት ወጥቶ ለሻዕብያ እንዲሰጥ ማድረግ (ገፅ 211) አንድ አብነት ነው።

ሻዕብያ የመለስና ስብሐት ተባባሪነት ብቻውን አላጠገበውም። ልቅ ምኞቱን ለማሳካት ወታደራዊ ሓይልን መጠቀም ፈልጎ የሰራዊት ምልመላና ስልጠና በገፍ ተያያዘው። የጦር ዝግጅቱ ያሳሰባቸው “ተወልደ፣ አውዳሎምና ገብሩ፣ ሻዕብያ ወደ ጦርነት እያመራ እንደነበር ቅንጣት ታክል ጥርጣሪ አልነበረንም” ሲል ገብሩ፣ በአንፃሩ ስብሐት ነጋ ግን መረጃው ሻዕብያ ወደ ጦርነት ማምራቱ አያመለክትም እያለ ሲቃወም እንደነበረ ያስረዳል። ቀጥሎም በባድመ ጦርነት ዋዜማ የህወሓት ማ/ኮሚቴና የኢህአዴግ ስራ አ/ኮሚቴ በጋራ የኢትዮጵያ ጦር አስመራ ድረስ ዘልቆ የጠላትን ሓይል ማሸመድ አለበት ብሎ ሲወስን፣ (ገፅ 286) መለስ መቃወሙ ብቻ ሳይሆን በጠነጠነው ሴራ

የብዙሃኑ ውሳኔ ግብ ሳይመታ ከከባድ ኪሳራ ጋር ተኮላሽቶ እንዲቀር አድርገዋል። በያሪና ግንባር ብቻው የነበረው ከባድ ኪሳራ ሲታይ መለስና ግብረ-አበሮቹ ለታጋዩ ወገን የነበራቸውን ደንታ ቢሰነት በግልፅ ያረጋግጣል።

ገብሩ እንዳስጨበጠን፤ ኢሳያስ አፈወርቂ ጦሩን ሲደልብ፤ መለስ ዜናዊ ጦሩን ሲበትንና የተረፈውን ሲያኮላሽ፤ ስብሐት ነጋ ደግሞ የሁለቱን ሴራ ሲሸፋፍን በማህሉ ሃገርና ህዝብ ሲታመሱና ሲማቅቁ ማየቱ እጅግ አሳዛኝ ነበር። ዋናው ቁምነገሩ ግን ማሳዘኑ አይደለም። ከዚህ አልፎ ለምን እንዲህ ሊሆን እንደቻለ መጠየቁ አግባብነት ያለው ዜግነታዊ ግዴታ መሆኑ ነው። ለዚህም ነው በግለ ሰዎች እጅ ላይ የወደቀች ሃገር እጣ ፈንታዋ ይኸው አሳዛኝ ተርእዮ የሚሆነው የምንለው። ባጠቃላይ እንደዚህ ዓይነቱ ግለ ሰዎች የሚቆጣጠሩት ስርዓት - የፈለገው ያህል ይመጣደቁ- በአብዝሃው ስርዓት እስካልተተካ ድረስ አፈናው፣ ሰቆቃውና ውርደቱ ማቆም ያይኖረውም።

መለስ በሐሳብ የተቃወሙትን የድርጅቱ አባላት ለመምታት ሲል 160 ዓመታት ወደ ኃላ ተጉዞ “ቦናፓርቲዝም” የሚባለው ፅንሰ ሐሳብ የመዘዘበትን መሰሪ ቅጥፈት ስንመለከት ደግሞ፣ ሃገሪቱና ህዝቡ ምን ያህል የአንድ ግለ ሰብ መጫወቻ እንደነበሩ ያስረዳናል። ቦናፓርቲዝም ምን ማለት እንደሆነ ገብሩ (ገፅ 354-5) በግልፅ አስፍሮታል። እንዲያው በጥቅሉ ቦናፓርቲዝም የአምባገነንነት አንዱ ገፅታ ሆኖ በተለይ የአንድ አወናባጅ ሰው ፈላጭ ቆራጭነትን ያመለክታል። ሆኖም መለስ ይህ የራሱን ባህርያት ውስጥውስጡን ለተቃዋሚዎቹ በመለጠፍ ቀድሞ በህቡእ ከመታቸው በኋላ እራሱ ምንደኛ ፈላጭ ቆራጭ ሆኖ አረፈው። ይህን ተከትሎ የመጣው አሳዛኝና አሳፋሪ ድርጊቶቹም ገብሩ በማስረጃ ደግፎ አቅርቦልናል። ከብዙ በጥቂቱ፤

- ለሃገር ሉዓላዊነት የቆሙትን “አፈንጋጮች” ብሎ በመሰየም በግሉ ውሳኔ ከስራቸው ማባረሩ (ገፅ 399)
- በህዝብ ድምፅ ለብሄራዊ ምክር ቤት የተመረጡትን በግላዊ ጥላቻና ማን አህሎብኝነት የህዝቡን ውሳኔ ረግጦ ማገዱ (ገፅ 400)
- “ኢንተርሃምዌ” በሚል የታወቀው የዘር ግጭት ቅስቀሳ ኢህአዴግ እንዲጠቀምበት ውሳኔ ማስተላለፉ (ገፅ 434-5)
- የተቃዋሚ ፓርቲ መሪዎችን “ሕገ-መንግስት መናድ” በሚል ክስ እስር ቤት እንዲወረወሩ ማድረጉ (ገፅ 442-3)
- የሲቪል ማሕበረ ሰብ እንቅስቃሴ እንዳይኖር አፋኝ ሕግ አስወጥቶ በስራ ላይ ማዋሉ (ገፅ 444)
- ሐሳብን በነፃነት መግለፅ እንዳይዳብር ነፃ ፕሬሱን ጨምሮ እጁ ውስጥ ማስገባቱና ጋዜጠኞችን አስሮ ማስቃዎቱ (ገፅ 445)
- በፀረ-ሽብር ሽፋን አፋኝ አዋጅ ዘርግቶ ተቃዋሚዎችን በሰብሰብ አስባቡ መፍጀት (ገፅ 447-8) ሊጠቀሱ የሚችሉ የፀረ-ዴሞክራሲ ዘመቻው አብነቶች ናቸው።

እነዚህና ሌሎች ያልተጠቀሱ ፀረ-ዴሞክራሲና ፀረ-ሉዓላዊነት ድርጊቶቹ መለስን ተራ አምባገነን ሳይሆን አወናባጅ አምባገነን ያደርጉታል። የማወናበድ መሰሪነቱ አልታይ ያላቸው የዋሆች፣ የጥቅም ጉዳይም ተጨምሮበት፣ መታለላቸው አልቀረም። ለዚህም ነው ተከታዮቹ መለስን እንደ

ብልጣብልጥ ሳይሆን እንደ አዋቂ የሚዘምሩለት። የገብሩ መፅሓፍ የመለስን አስመሳይ ገፅታ ፈጠ በግልፅ እንዲታይ ስለ አደረገ ተከታዮቹ ባሁኑ ጊዜ በመዝሙራቸው እያፈሩ ይገኛሉ። በአድርባይነቱ የሚቀጥሉ ካሉም የባሰውኑ መዋረድ አይቀርላቸውም። ያም ሆኖ የመለስን አወናባጅ ባህርያት ሲያጋልጡና ሲቃወሙ የነበሩት የፖለቲካና የፕሬሲዳንት አባላት እንደዚሁም የድርጅቱ አባላት (እነ ሐየሎምን ጨምሮ) የጥቃቱ ዲላማዎች ሆኖው እንዳለፉ መዘንጋት የሌለበት ሃቅ መሆኑ ላስታውስ እወዳለሁ። ለዚህም ነው በኢትዮጵያችን ዲሞክራሲ የተዳፈነው፤ አሁንም ተዳፍኖ የሚገኘው።

አቶ ገብሩ በመፅሓፉ በጥልቀት የመረመረው የሉዓላዊነትና ዲሞክራሲ መረገጥ ኢትዮጵያን ምንኛ አዘቅት ውስጥ እንደከተታት ለመገንዘብ - የየዋሆቹና የአድርባዮቹ መወደስ ወደ ጎን ትተን - ተገቢው (ለጂቲመት) የባሕር በር ማጣትና ያስከተለው ከባድ እዳ እና በተጨማሪም በየዓረብ ሃገር ኤምባሲ በራፍ የሚኮለኮለው ህዝብ ቁጥር ወይም በየባሕሩ የሚሰምጠውና በየምድረበዳው ቀልጦ የሚቀረው የወጣቱ ብዛት ማስተዋል ብቻውን በቂ በሆነ ነበር። ጥናታዊ መረጃ ካስፈለገም የተባበሩት መንግስታት ዕድገት ፕሮግራም (ዩ.ኤን.ዲ.ፒ. 2013) ብንመለከት ኢትዮጵያ በሰብአዊ ዕድገት አመልካች ከ 187 ሃገሮች በ 173 ኛው ደረጃ አዘቅዝቃ ትገኛለች። ይህ ደግሞ የመናጢ ሃገሮች ተርታ ነው። 41% ህዝቧ ከድህነት ወለል በታች የሚኖርባት ሃገር ዕድገት አለ ብሎ ማውራት የዕድገት ትርጉም መሳት ብቻ ሳይሆን የህዝቡን አሰቃቂ ሁኔታ ረስቶ በግለሰብ አምልኮ መጠመድ ነው። አድርባይነት ! ያውም ክላሲካል አድርባይነት ይሉታል።

ለዚህ ሁሉ ፍዳ ምክንያቱ ሉዓላዊነትና ዲሞክራሲን ጨፍልቆ አምባገነንነትን ያነገሰው የመለስና ግብረ-አበሮቹ ሰንካላ ፖሊሲ መሆኑ መፅሓፉ በመረጃ አጅቦ ያስረዳል። የመፅሓፉ ዋናው ይዘት ይህ ሲመስል በመጨረሻም ከምንገኝበት አስከፊ ሁኔታ መውጣት የምንችልበትን ገንቢ ሐሳቦች ገብሩ በሚገባ ሰንዘረዋል።

የብዙ ሰው ዓይን ከፋች የሆነው፣ ሉዓላዊነትና ዲሞክራሲን የሚያህሉ ትላልቅ ሃገራዊ ርዕሰ ጉዳዮች በጥልቀት ተተንትነው መቅረባቸው ስለ ሃገሩ ሉዓላዊነትና ስለ ዲሞክራሲ ለሚጨነቅ ሁሉ ገብሩ ትልቅ ስጦታ አበርክተዋል። መፅሓፉ በዋናነት ለትውልድ የሚተርፍ ነው። ሆኖም፣ ማንም መፅሓፍ ፍፁም አይሆንምና አልፎ አልፎ ግድፈቶች መስለው የታዩኝን አንድ-ሁለት ነጥቦች ማንሳት እወዳለሁ።

1ኛ/ ቃለ-ምልልስ አለመጠቀም፣
ውስብስብ ታሪክ ያዘለና ፖለቲካዊ ይዘት ያለው መፅሓፍ በበርካታ ዋቢ መጻሕፍትና ጥቂት ሰነዶች ቢሸኝም ቅሉ፣ በዛ ረጅም ውጣ ውረድ ውስጥ በቀጥታ ተሳታፊ የነበሩትን (ሃገር ቤትም ባዲ ሃገርም የሚገኙትን) ነባር አባላት በማነጋገር ለቀረበው ይዘትና ትንታኔ ቃላቸውን ቢያክሉበት፣ ሚዛናዊነቱን በይበልጥ ከማጉላቱ በላይ ግድፈቶችንም ይሞላ ነበር እላለሁ። ይህ ግድፈት የፈጠረው ክፍተት የራሴ ገጠመኝን በማውሳት በሁለት/ሶስት አብነቶች ላስረዳ፣

ለምሳሌ፣ በገፅ 71 “ ከኢ.ዴ.ሕ ጋር የተካረሩ ውግያዎችን በምናካሂድበት በ1969 ዓ/ም በጋላይ አረጋዊ በርሄ ሸሬ እንዳስላሴ ገብቶ ከደርግ ባለስልጣናት ጋር እንደተነጋገረ ... ተኩሉ ሃዋዝ (አሁን በህይወት የሌለ) ነገረኝ ...እስካሁን ከአረጋዊ የቀረበ ይፋዊ መግለጫ የለም” ይላል። ገብሩ ከአረጋዊ ጋር በዚህና በሌላ ትላልቅ ጉዳዮች ላይ ቃለ-ምልልስ ቢያድርግ ኖሮ እውነታውን በቀላሉ ሊያገኘው ይችል ነበር። ይሁንና ላነሳው ጥያቄ መልሱ **‘አዎን ተነጋግሪ ነበር’** ነው።

ሁኔታውን ማወቅ ለፈለገ ባጭሩ እንዲህ ነበር፣ በኢ.ዴ.ሕ ግስጋሴ ስጋት ያደረገበት፣ ሸሬ የመሸገው የደርግ ጦር አዛዥ እንገናኝ በሚል ያገሩ ሸማግሌ ላኩበን። ምዕራብ ግንባር የነበርነው አመራር (ሰብሐት ነጋን ጨምሮ) በጉዳዩ መከርን። ግንኙነቱ ትጥቅ ያስገኛልናል ከሚል መላምት እኔ እንዳገኘው ተወሰነ፤ ከተማው ጥግ ተገናኘን። ባጭሩ እሱ በተሎ ትጥቅ ሊያቀርብልን እንደማይቻለው፣ እኔም የሁለታችን ስምሪት ማቀናጀት እንደማይቻል ሐሳብ ተለዋውጠን በዚህ ተለያየን፣ ግንኙነቱም እዛው አበቃ። ለገብሩ “በወቅቱ የማይታሰበው ውይይት” ለኛ ግን ታሳቢ ነበር።

በጭንቀት መኖር የተገደደው ደርግ ከዛ በኋላም ሊገናኘን ሞክሮ አልተሳካለትም። ዝርዝሩ የፈለገ ጠይቆ መረዳት መብቱ ነው።

2ኛ/ ቁምነገሩን የሚያስት የቃላት አጠቃቀም፡
እዚህ ላይ ተራ ቃላት የሚመስሉ 2 አምሮች (ኮንሰፕትስ)፣ **ግርግር** እና **ማፈግፈግ** (በሞራላዊ ወይም በዲፕሎማሲያዊ እሳቤ ተጠቅሞ ሊሆን ይችላል) ፣ አለበታቸው ገብተው እውነታውን እንዴት እንደቀየሩት አሳያለሁ።

ሀ/ የህወሓት ማእከላይ ኮሚቴ አባል የነበረው ታጋይ ተክሉ ሃዋዝ “... በቁጥጥር ስር ከዋለ በኋላ በእስር ቤት በተፈጠረ **ግርግር** ሕይወቱ አልፏል” ይላል (ገጽ 151)። በግርግር ሕይወቱ አልፏል ሲል እንደ አጋጣሚ፣ በትርምስ፣ ሳይታሰብ ሞተ ለማለት ይመስላል። ሃቁ ግን ሆን ተብሎ ነው የተገደለው። የተለየ አቋም ስለ ያዘ ተገደለ ማለቱ ይበቃ ነበር፣ ያልታሰበበት ከማስመሰል። እንደገና የማእከላይ ኮሚቴ ተወካይ የነበረው ሸዊት ዳኘውም በዚህ መልክ “... እስር ተበይኖበት እዛው በተነሳ **ግርግር** የድርጅቱ ሰለባ ሆነዋል” ይላል (ገጽ 90)። ሸዊት የግርግር ሰለባ አልነበረም፣ ሃቁ የመለስ ጥቃት ሰለባ እንጂ።

ለ/ በሶስት ቦታ (ገጽ 108፣ 113 እና 114) መለስ ዜናዊ ከጦርነት **ማፈግፈግ**ና ሂስ እንደደረሰበት ይተርካል። **ማፈግፈግ** በወታደራዊ ስምሪት፣ ተመክሮበት የሚፈፀም ስልታዊ ንቅናቄ ነው፣ ሂስም ቅጣትም አያስከትልም። ከጦርነት ቀጠና መሸሽ ግን ሂስም ቅጣትም ያስከትላል። ተቀጥቷልም። በመለስ ላይ አመራሩ የበየነው ቅጣት አነሰ ተብሎ ያኔ ለተከሰተው ቀውስ (ሕንፍሽፍሽ) አንዱ ምክንያት እንደነበረም ማከሉ ሃቁን ያሳያል። ስለዚህ **ታሪኩ እንዳይዘባ** አለበታው የገባው **አፈገፈገ** ፣ የሚለው አምር ሸሽ ወይም ሸሽቶ በሚለው ቃል መተካት ይኖርበታል።

3ኛ / በድርቅ ዙርያ ትልቅ ግድፈት

የ1977 ዓ/ም ድርቅ በህዝቦቻችን ላይ ያደረሰው አስቃቂ እልቂት ፣ የሻዕብያ ኢ-ሰብአዊነት ተጨምሮበት ምን ያህል ፈታኝ እንደነበረና የተደረገ “ጥረቶች” በሰፊው ተብራርተዋል። ሆኖም እዚህ ላይ ሁለት የሚከክኩ ዓባይት ጉዳዮች ተዘለዋል።

አንደኛው/ በዛ ቀውጢ ወቅት ማሌሊት ለተባለው ጤዛ ድርጅት ምስረታ ተብሎ ሁሉም የህወሓት ካድሬዎች ከነአመራሩ አንድ ወር ሙሉ በድግስ ሲንንበሸበሽና ስንዘፍን መክረማችን፣ አፄ ሃ/ሰላሴንና ደርግን በተመሳሳይ አስነዋሪ ድርጊት እንዳላወገዝን ሁሉ !!!

ሁለተኛ\ እና ዋናው ያኔ በድርቁ ምክንያት ከተሰበሰበው 100 (አንድ መቶ) ሚሊዮን ብር 50% ማሌሊትን ማጠናከርያ፣ 45% ህወሓትን መደገምያ፣ 5% ብቻ በድርቅ ለሚጠቃው ህዝብ በማእከላይ ኮሚቴው ስብሰባ መመደቡና ድርጊቱ የግፍ ግፍ መሆኑ አልተጠቀሱም። ይህ የበጀት ምደባ በአብዝሃው ማከሚቴው ስብሰባ ጸድቆ፣ ቃለ ጉባኤውም በጽሑፍ ሰፍሮ፣ በቴፕ ተቀድቶ በህወሓት ሰነዶች ማእከል ይገኛል። ከህወሓት ፋይሎች አልፎም የዓለምአቀፍ የረድኤት ማህበራት፣ እንደነ ቢቢሲ የሚደያ ተቋማትን አሁንም እያተራመሰ ይገኛል። በግለሰብ ደረጃም ታዋቂው የቢቢሲ ጋዜጠኛ ማርቲን ፕላውት፣ ዘፋኙ ቦብ ጌልዶፍ፣ ኢኮኖሚስቱ ፕሮፌሰር ደስታ አሳየኸኝ፣ ወዘተ አሁንም ይተቹበታል። “አህያውን ፈርተው ዳውላውን” እንዲሉ ገብሩ በጋራ ህዝባችን ላይ የደረሰው ጭካኔን አጉልቶ የሚያሳየው ትልቁ ነጥብ (ባእዳን አሁንም የሚነታረኩበት) ትቶ ስለተከናወኑ “መልካም” ነገሮች ብቻ መተረኩ ጭራሽ አልገባኝም።

ይህ ነውረኛ የበጀት ምደባ አስመልክቶ አምባሳደር-ነበር አውዓሎም ወልዱ ለአዲስ አድማስ ጋዜጣ 27 ጥቅምት 2003 ዓ/ም ገጽ 21 ላይ ባሰፈረው መረጃ፣ “ 35% ለህዝቡ፣ 65% ለድርጅቱ ተከፋፍለዋል” ያለውን የተሻለ ጥቆማ ቢሆንም በቃለ ጉባኤው ከሰፈረው ሃቅ ጋር ግን አይጣጣምም። ስለዚህ ይህ ጉዳይ በድርቅ የተጠበሱት ሚሊዮኖችን የሚመለከት፣ ላንዳንዳም መራር ትዝታ ስለሆነ ተስተካክሎ ይፋዊ መግለጫ እንዲሰጥበት ከወዲሁ አቶ ገብሩን አሳሰባለሁ። ዋናው ቁምነገሩ ያለፈውን ጥፋት በግልፅ በማየት ይህ ዓይነት በደል ለወደፊቱ እንዳይደገም ለማድረግ ነው።

4ኛ/ ወደ ዝርዝር ሳልገባ፣ ከወደ ኃላ የተወራለት ወታደራዊ መመርያ (“ዶክትሪን”) በምንም መልኩ እንዳልታየ፣ በከተማ የተነደፈው የመጀመርያው የድርጅቱ ፕሮግራም እንደነበረና ቅጂው አሁንም እንደሚገኝ፣ ስለ የኢህአፓ ምርኮኞች አያያዝ የቆየው የህወሓት ምርኮኛ አያያዝ ደንብ እንዳልተከተለ፣ ከግድፈቶች ተርታ ሊጨመሩ የሚችሉ አብነቶች ናቸው።

እነዚህ ከላይ የተጠቀሱ ግድፈቶች ስጠቁም ዋናውን ርእሰ ጉዳይ፣ ሉዓላዊነትና ዴሞክራሲን አስመልክቶ ለቀረበው ሰፊና ጥልቅ ጥናታዊ ዘገባ፣ ላይ ምንም ዓይነት አሉታዊ ተጽእኖ ያሳድራሉ ከሚል እንዳልሆነ ላረጋግጥ እወዳለሁ። እንዳውም ለዚህ ትልቅ ሃገራዊ ጉዳይ፣ ሉዓላዊነትና ዴሞክራሲ በኢትዮጵያ፣ ተብሎ ለተደረሰው መጽሃፍ ከሚቀርቡ አሉታዊ ትችቶች በተመለከተ አንድ ሁለት ነጥቦች ላክል።

የመጽሐፉ ርእስ ብሎም ይዘት ከጅምሩ እስከ ማብቂያው በሉዓላዊነትና ዴሞክራሲ ያጠነጠነ ሆኖ እያለ አንዳንድ "ተቺዎች"፣ ላም ባልዋለበት ኩብት ለቀማ እንዲሉ፣ በሉዓላዊነትና ዴሞክራሲ ላይ አንድም ቃል ሳይተነፍሱ በደራሲው ስብእና ላይ የባጡን የቆጡን ሲደረድሩ ይታያሉ። ሃተታቸው ተጠቃሎ ሲታይ፣ ለምን ተሳሰቸ ነበር ትላለህ ? ለምን ድርጅታችን ሲሳሳት ነበር፣ አሁንም እየሳሳተ ነው ትላለህ ? መሪዎቻችንን ለምን ታጋልጣለህ ? የሚሉ ናቸው። 1ኛ ነገር የማይሳሳት ድንጋይ ብቻ ነው፣ 2ኛ/ ስሕተትን ማየትና ሌላው እንዲማርበት ማድረግ ብልህነት ነው፣ 3ኛ/ ስሕተቱንና ችግሩን ተገንዝቦ እርማት የሚሰነዘር ሰው አርቆ አሳቢ ነውና ለነዛ ዓይነቱ "ተቺዎች" ዝርዝር መልስ ሳልሰጥ ባጭሩ ግን ለድርጅትና ለመሪዎቹ ጥብቅና ከመቆም ይልቅ ለሃገርና ለህዝብ ማስቀደም ይሻላል እላለሁ።

ጭራሽ የሚገርመው ደግሞ ሳያነቡ የሚተቺ "መሪዎች" መከሰታቸው ነው። ከነዚህ አንዱ - ጠንቋይ አይሉት ነብይ - ስብሃት ነጋ ነው። ለዚህ ሰውም የምለው ነገር ካለ "የኢትዮጵያን ሉዓላዊነት አላስደፈርኩም፣ ዴሞክራሲን አልረገጥኩም" ብለህ የአንዲት ገፅ ፅሁፍ አቅርብ ብቻ ነው።

በቁምነገር መታየት ያለበት ሌላው ነገር፣ ገብሩ በመፍትሄነት ከሰነዘራቸው ዓባይት ነጥቦች አንዱ "ኢትዮጵያዊነትና የብሄረሰብ መብቶች አይነጣጠሉም" በማለቱ የሚወርዱትን የተቃውሞ ትችቶችን ይመለከታል። እነዚህ ተቺዎች ጭራሽ የብሄረሰብ መብት ብሎ መነሳት የለበትም፣ የግለ ሰብ መብት መከበር ብቻ በቂ ነው። የብሄረሰብ መብት ማስተናገድ ኢትዮጵያዊነትን ያዳክማል ወይም ይበታትናል ባዮች ናቸው። ይህ ዓይነቱ መግት በሌላ ጊዜም ተደጋግሞ ይሰማል። ፖለቲከኞችም ለተለያዩ ዓላማ ይጠቀሙበታል። ሆኖም ይህ አመለካከት ማህበረሰባዊ ዕድገትን፣ ታሪክንና በመሬት ላይ ያለው ሃቅን ካለማንፀባረቁ ባሻገር የባሰ ብተና ወይም ቀጣይ ቀውስ እንጂ መፍትሄ አያመጣም። ለምን?

የግለሰብ መብት የግድ መረጋገጥ ያለበት ተፈጥሮአዊም ፖለቲካዊም መብት መሆኑ አያጠያይቅም። ያለ የግለሰብ መብት መከበር፣ ዕድገት (ስልጣንም ይሁን ፈጠራ) አይኖርምና። ይህ የግለሰብ መብት በኢትዮጵያችን ከተረገጠ ቆይተዋል። ዛሬ ግለሰቡ ኢትዮጵያዊ ዜጋ ሳይሆን የኢህአዴግ ጢሰኛ (ሳብጀክት) ወደ መሆን ወርዷል። ለዚህም ነው ሁዋላ ቀርነት መለያችን ሆኖ ያለው።

የግለሰብ መብት ሲባል ግን ይዘትና መልክ የሰጠው ማን ነው ብሎ መጠየቅ የግድ ይላል። የግለሰብ መብት ይሁን እንደ ግለሰብ መኖር ራሱ ትርጉም የሚያገኘው በማሕበረሰቡ ከሌላ ውስጥ ሆኖ ነው። ከማሕበረሰቡ ውጭ ግለሰቡ እንደ ሰው መኖርም ማደግም አይችልም። በእንሰሳት ማህል ያደገ ህፃን ከሰው የተወለደ ቢሆንም የእንሰሳቱ ጠባይ እንደሚይዝ ማስረጃዎች አልጠፉም። ስለዚህ ግለሰብና ማሕበረሰቡ ካስተሳሰብም ይሁን ከመብት አኳያ ነጣጥሎ ማየቱ ትክክል አይሆንም። የኢትዮጵያ ህዝብ ሲባል የተነጣጠለ ግለሰብ ድምር ማለት ሳይሆን ግለሰቡን ኢትዮጵያዊ ሰው ያደረገው ውስብስቡ ማሕበራዊው ስብስብ ጭምር ነው። የማሕበራዊው ስብስብ አንዱ አካል ብሄረሰብ (ወይም "ጎሳ") ነው። ወረድ ካለም ቤተሰብ ይገኛል።

እንግዲህ አንድ ግለሰብ በሃገሩ መብቱን ሲነጠቅና መብቱን ለማስጠበቅ ዓቅም ሲያጣ፣ ተወደደም ተጠላ የሱን ዓይነት ችግር ከደረሰባቸውና ከሚመሰሰሉት ጋር ተሰባስቦ፣ ሓይል ፈጥሮ መብቱን ለማስከበር መፍጨርጨሩ ተፈጥሮአዊም ዝንተሞገታዊም ሂደት ነው። ይህ ክስተት ድሮም አሁንም አለ። አድልዎ እስካለ ድረስ ወደ ፊትም ይኖራል። በዚህ ታሪካዊ ማዕቀብ (ኮንቴክስት) ስር ስንገነዘበው፣ የግለሰብና የማህበረሰብ ትስስር እንደሚይነጣጠሉ ሁሉ፣ ኢትዮጵያዊነትና የብሄረሰቦች ህልውናም ይሁን መብት ተነጣጥሎ መታየት አይኖርበትም። ምናልባት የብሄረሰብ ወይም “ጎሳ” ህልውና ከነጭራሹ ካልካዱ ወይም ካልናቁት በስተቀር።

በማጠቃለል፣ ሉዓላዊነትና ዲሞክራሲ ዋናዎቹ የህዝብ እሴቶች እንደመሆናቸው መጠን እነዚህን እሴቶች ማእከል በማድረግ ባለፈው ሩብ ክፍለ-ዘመን ኢትዮጵያ ፊት የተደቀኑ ችግሮችና ህዝቡ ያጋጠሙት ፈተናዎች አቶ ገብሩ በጥልቀት አቅርበዋል። የሃገር ሉዓላዊነትና የህዝብ ዲሞክራሲ መብቶች የጋራ እሴቶች ሆኖው በጋራ ሓላፊነት ሊጠበቁ ሲገባ ነገር ግን አንድ ግለሰብና ግብረ-አበሮቹ እጅ ላይ ወድቀው የደረሰው ፍዳ አሁንም እንዳላበራ በስፋት ዘርዘረዋል። ከዚህም ባሻገር ከገባንበት የቀውስ አዙሪት መውጫውና ዘላቂ መፍትሄ የምንቀዳጅበት ብልሃቱ አመላክተዋል። ይኸውም ሉዓላዊነትና ዲሞክራሲን የሚከበርበት ህዝቡ የሚቆጣጠረው የጋራ ስርዓት በቅድሚያ መመስረት ነው።

አቶ ገብሩ ለራሱ ሳይሳሳ፣ ሃገርንና ህዝብ በማስቀደም ለፍቶ ላቀረበልን ትልቅ መፅሐፍ ያን ያክል ምስጋና ይገባዋል።

አረጋዊ በርሄ
14.01.2015
ዘ-ሄግ